

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Zástupce

JUDr. Veronika Ordnungová
advokát
IČO 453 25 065

Zástupce

JUDr. Daniela Maršálová
advokát
IČO 168 83 161

Č. j. FA/SR/ZP/711/2016 - 4

Praha 14. 6. 2018

Rozhodnutí o námítkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 18. 5. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 30. 10. 2006 a zaplacení částky ve výši 54.517 Kč s příslušenstvím, o námítkách Navrhovatele podaných dne 6. 12. 2017, č. j. FA/28294/2017, proti nález finančního arbitra ze dne 22. 11. 2017, č. j. FA/32478/2017, takto:

Námítky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 6. 12. 2017, č. j. FA/28294/2017, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 22. 11. 2017, č. j. FA/32478/2017, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí, zejm. pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a zaplacení částky ve výši rozdílu mezi zaplaceným pojistným a mimořádným výběrem z pojistné smlouvy z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy nebo jako odkupného se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 22. 11. 2017, č. j. FA/32478/2017 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování vyšel finanční arbitr ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 30. 10. 2006 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „*Životní pojištění PROFI Invest*“, s počátkem pojištění dne 1. 11. 2006 a pojistnou dobou 22 let, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a s ročním běžným pojistným ve výši 60.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel zaplatil Instituci na základě Pojistné smlouvy pojistné v celkové výši 157.099 Kč a Instituce vyplatila Navrhovateli v průběhu trvání pojištění mimořádný výběr z Pojistné smlouvy ve výši 102.582 Kč. Pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo ke dni 1. 12. 2013 bez výplaty odkupného.

Finanční arbitr s ohledem na zásadu procesní ekonomie a s odkazem na konstantní soudní judikaturu přednostně posoudil námitku promlčení, kterou v řízení vznesla Instituce

proti právu Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a proti právu na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel u Instituce dovolal relativní neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 49a ve spojení s § 40a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), před uplynutím promlčecí doby (§ 101 starého občanského zákoníku); finanční arbitr proto ani neposuzoval, zda Instituce nebo pojišťovací zprostředkovatel uvedli Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy v omyl.

K nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy finanční arbitr nezjistil úmysl Instituce bezdůvodně se obohacovat přijímáním pojistného na úkor Navrhovatele, objektivní tříletá promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení tak marně uplynula před zahájením řízení před finančním arbitrem i ve vztahu k poslední platbě pojistného, kterou Navrhovatel zaplatil dne 25. 10. 2012.

Finanční arbitr současně nedovodil použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), protože nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem nevznikl v souvislosti s pojistnou událostí v životním pojištění (smrt nebo dožití pojištěného).

Finanční arbitr nezjistil, že by námitka promlčení nároku Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 54.517 Kč, jak ji Instituce vznesla, nebyla důvodná nebo že by ji Instituce vznesla v rozporu s dobrými mravy. Protože finanční arbitr nezjistil ani tvrzený právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v celém rozsahu zamítl.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v Nálezu nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem a že právní závěry v Nálezu jsou vadné.

Navrhovatel opakovaně argumentuje, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná ve smyslu § 39 starého občanského zákoníku, protože odporuje zákonu o pojistné smlouvě. Navrhovatel z poměru mezi prvním uhrazeným pojistným a pevnou pojistnou částkou pro případ smrti dovozuje, že Instituce nepřevzala pojistné riziko a poskytuje tak pouze investiční služby, k čemuž nemá příslušné oprávnění. Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva je neplatná pro nesjednání rozsahu pojistného plnění a neurčitost ujednání o podílení se na výnosech pojistitele.

Navrhovatel nesouhlasí se závěrem finančního arbitra, že Instituce námitku promlčení vznesla v souladu s dobrými mravy, a argumentuje, že jednání Instituce od předmluvní fáze až po ukončení smluvního vztahu je jednáním v rozporu s § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který musí finanční arbitr zohlednit a napravit tak zjevnou nespravedlnost a majetkovou újmu na straně Navrhovatele. Navrhovatel namítá, že jednání Instituce vůči němu není poctivé s ohledem na záměrné neinformování o klíčových nákladech a poplatcích, při jejichž znalosti by Pojistnou smlouvu neuzavřel. Navrhovatel tvrdí, že Instituce informace o poplatcích a nákladech nezveřejňovala ani pojišťovacím zprostředkovatelům, kteří jménem a na účet Instituce smlouvy uzavírali. Navrhovatel namítá, že finanční arbitr musí při hodnocení přípustnosti námítky promlčení zohlednit specifický a dlouhodobý charakter životního pojištění.

Navrhovatel argumentuje, že v důsledku neplatnosti smluvních ujednání o nákladech a poplatcích a o rizikovém pojistném InSTITUTE snižovala kapitálovou hodnotu pojištění neoprávněně a při zániku pojištění Navrhovatel měl obdržet odkupné, které dosud není promlčené. Navrhovatel nesouhlasí s názorem finančního arbitra, že se právo na výplatu odkupného nepromlčuje v desetileté promlčecí době podle § 8 zákona o pojistné smlouvě a odkazuje na významovou odlišnost výrazů „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ použitých v § 8 zákona o pojistné smlouvě. Z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, podle Navrhovatele vyplývá, že finanční arbitr musí použít výklad příznivější pro spotřebitele, tedy takový, že se právo na výplatu odkupného promlčuje ve lhůtě deseti let.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nepřipustně použil analogii, když zamítl návrh Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro nezjištění naléhavého právního zájmu ve smyslu § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“). Navrhovatel argumentuje, že podle § 142 správního řádu musí Navrhovatel prokázat, že rozhodnutí o určení právního vztahu je nezbytné pro uplatnění jeho práv. Navrhovatel tvrdí, že právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy dostatečně prokázal. Právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy spojuje Navrhovatel s rizikem doměření sankcí ze strany správce daně za neoprávněné snížení daňového základu o zaplacené pojistné, přičemž Navrhovatel podle svého tvrzení potřebuje rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy, aby se následně mohl domáhat těchto případně vyměřených sankcí vůči Instituci.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

4. Vyjádření InSTITUTE k námitkám Navrhovatele

InSTITUTE se ztotožňuje se závěry finančního arbitra v Nálezu, že záměrem zákonodárce nebylo ochránit desetiletou promlčecí lhůtou jakékoli plnění z pojištění, ale pouze pojistné plnění ze životního pojištění a odkazuje na důvodovou zprávu k § 8 zákona o pojistné smlouvě, na volné zaměňování pojmů „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ v § 24 zákona o pojistné smlouvě a na § 635 nového občanského zákoníku. K rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, na základě kterého se Navrhovatel dovolává výkladu pro spotřebitele příznivějšího, InSTITUTE argumentuje, že předložený případ měl přímou vazbu na text spotřebitelské smlouvy a na výklad jejích ujednání, a namítá, že ve vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí vůle stran nemohla mít při uzavření Pojistné smlouvy žádný vliv na charakter a délku promlčecích lhůt, citované rozhodnutí Ústavního soudu ani § 55 odst. 3 starého občanského zákoníku tak nelze aplikovat.

InSTITUTE se ztotožňuje se závěrem finančního arbitra v Nálezu, že nevznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. K námitce Navrhovatele, že by měl být zohledněn dlouhodobý charakter životního pojištění, InSTITUTE argumentuje, že pojistné smlouvy nejsou jedinými smlouvami, které jsou uzavírány na dlouhou dobu (např. smlouvy o hypotečním úvěru), délka pojistné doby tedy nemůže být faktorem podstatným pro posouzení otázky, zda je námitka promlčení přípustná. InSTITUTE tvrdí, že Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, které mu mohly zabránit ve včasném uplatnění nároku. V daném případě se jedná o běžný běh promlčecí doby, která marně uplynula vinou nečinnosti Navrhovatele.

K Navrhovatelem tvrzenému právnímu zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy InSTITUTE argumentuje, že nemá za prokázané, že Navrhovatel si v souvislosti s Pojistnou smlouvou snižoval daňový základ. Avšak i za předpokladu, že tak činil, měl v souladu s § 15 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), ve zdaňovacím období, ve kterém pojištění zaniklo, zákonnou povinnost přistoupit k dodatečnému zdanění příjmu a tento příjem měl svou výší odpovídat částkám, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplaceného pojistného základ daně snížen. Pokud tak Navrhovatel neučinil, nemůže to být Instituci přičítáno k tíži.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr napadený Nález potvrdil.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. *Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu*

Řízení bylo zahájeno v souladu s § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 18. 5. 2016.

Po zjištění, že je finanční arbitr k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli a vyzval ho k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi. Po odstranění nedostatků návrhu finanční arbitr oznámil zahájení řízení Instituci a vyzval ji k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Protože finanční arbitr strany sporu nepřivedl ke smírnému řešení, po zjištění, že v řízení již shromáždil veškeré relevantní podklady tak, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval jak Navrhovatele, tak Instituci, aby se seznámili se shromážděnými podklady pro vydání rozhodnutí a poskytl oběma stranám přiměřenou lhůtu k vyjádření.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 22. 11. 2017 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, žádostem o prodloužení lhůt ze strany Instituce, průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval. Finanční arbitr v Nálezu vysvětlil, z jakého důvodu se právo na vydání bezdůvodného obohacení Navrhovateli promlčelo uplynutím objektivní

tříleté promlčecí doby, a současně v Nálezu odůvodnil, z jakého důvodu se nepoužije desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě. Finanční arbitr se v Nálezu zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi i zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.2. *Soulad námítky promlčení s dobrými mravy*

Podle § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí zasahovat bez právního důvodu do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Ustálená soudní rozhodovací praxe dovozuje, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, protože se jedná o zákonný institut stimulující subjekty k včasnému vykonání jejich subjektivních práv a přispívající k jistotě v právních vztazích. Lze však odmítnout soudní ochranu tomu, kdo zneužije tohoto subjektivního práva na úkor druhého.

Finanční arbitr se již v Nálezu zabýval tím, zda „*uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na vydání bezdůvodného obohacení v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil*“ (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04), a neshledal, že by Instituce zneužila svého práva na úkor Navrhovatele.

K argumentaci Navrhovatele, že Instituce po celou dobu trvání smluvního vztahu jednala v rozporu s principem poctivosti, protože tajila informace o poplatcích, finanční arbitr opakovaně odkazuje, že přímý úmysl Instituce poškodit Navrhovatele by musel vyplývat z okolností, za nichž byla námitka promlčení nároku uplatněna a nikoli z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011).

V řízení nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě pojistné události; v průběhu trvání pojištění vyplatila Instituce Navrhovateli na základě jeho žádosti mimořádný výběr z Pojistné smlouvy. Platnost Pojistné smlouvy napadá Navrhovatel a to několik let po jejím ukončení, nikoli Instituce. Finanční arbitr tedy musí odmítnout tvrzení Navrhovatele, že námitka promlčení je výrazem zneužití práva na úkor Navrhovatele, když úmysl Instituce poškodit Navrhovatele v řízení prokázán nebyl.

Finanční arbitr nad rámec zjištění uvedených v Nálezu doplňuje, že Navrhovatel již od ukončení Pojistné smlouvy disponoval znalostí o skutkových okolnostech relevantních pro uplatnění tvrzeného práva u soudu (Navrhovatel věděl, že neuzavřel exkluzivní spořicí produkt bez poplatkové struktury, protože nejen že se mu vložené finanční prostředky nezhodnotily, ale neobdržel zpět ani sumu vloženého pojistného). Navrhovateli nic nebránilo obrátit se po ukončení Pojistné smlouvy bez výplaty odkupného se stížností na Instituci a dovolat se tak neplatnosti Pojistné smlouvy pro omyl nebo podat žalobu k soudu o vydání rozdílu mezi vzájemně poskytnutými plněními, jak Navrhovatel činí i v řízení před finančním arbitrem. Za situace, kdy Navrhovatel nechal uplynout subjektivní promlčecí dobu (která začala běžet nejpozději v prosinci roku 2013, kdy byla Pojistná smlouva ukončena, a marně uplynula v prosinci roku 2015), aniž by se o finanční prostředky zaplacené Instituci jakkoli blíže zajímal, nemůže zánik nároku představovat pro Navrhovatele ani nepřiměřeně tvrdý

postih ve srovnání s jím uplatňovaným právem, který by byl takové intenzity, aby odůvodnil extrémní zásah do principu právní jistoty v podobě nepřipuštění námítky promlčení.

K námitce Navrhovatele, že by finanční arbitr měl zohlednit specifický charakter investičního životního pojištění co do postavení smluvních stran a dlouhodobosti produktu, finanční arbitr odkazuje, že zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení skutkových okolností nezjistil, že by nasvědčovaly tomu, že Instituce námitku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem.

5.3. *Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy*

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu).

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Finanční arbitr nerozporuje argumentaci Navrhovatele, že § 142 odst. 1 správního řádu upravuje otázku prokázání právního zájmu na vydání deklaratorního rozhodnutí, v Nálezu finanční arbitr z § 142 odst. 1 správního řádu vycházel. Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“. Finanční arbitr v daném případě žádnou mezeru v zákoně, kterou by mohl překlenout za použití argumentu *per analogiam*, neřešil.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu dovedl: „Zvláštní pozornosti si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „Žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení

§ 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksi „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp. žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642]. K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012). Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528]. [...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“

V Námitkách Navrhovatel argumentoval, že vydání deklaratorního rozhodnutí je nezbytné pro to, aby se mohl domáhat po Instituci sankcí, které mu případně vyměří správce daně z důvodu, že Navrhovatel si snižoval daňový základ neoprávněně.

Finanční arbitr odkazuje na část 7.6 Nálezu, kde se řádně s argumentací Navrhovatele o tvrzeném právním zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu uplatněných daňových odpočtů vypořádal. Finanční arbitr opakuje, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným za životní pojištění, měl by mít Navrhovatel již v okamžiku zahájení řízení před finančním arbitrem uplatněné odpočty dodaněny v souladu s § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů, pro nedodržení podmínek zde uvedených a v takovém případě finanční arbitr nevidí racionální důvod, proč by se měl Navrhovatel obávat uložení sankcí ze strany správce daně.

Navrhovatel nedoložil, že by mu správce daně nějaké sankce v souvislosti s Pojistnou smlouvou uložil nebo že by mu jejich uložení reálně hrozilo. Pojištění založené Pojistnou smlouvou již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány. Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro neshledání nezbytného (naléhavého) právního zájmu.

5.4. Právo na vyplacení odkupného

Protože se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem výslovně domáhá určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení, protože Instituce nepřevzala pojistné riziko, z důvodu nezpůsobilosti Instituce Pojistnou smlouvu uzavřít, pro absenci podstatných náležitostí Pojistné smlouvy a pro neurčitost Pojistné smlouvy, zejm. v části nákladů, poplatků a rizikového pojistného, finanční arbitr neshledává za účelné opakovaně Navrhovateli vyvracet jeho závěry o použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona o pojistné smlouvě ve vztahu k nároku na vyplacení odkupného, když se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem domáhá zaplacení částky 54.517 Kč z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení pro tvrzenou neplatnost Pojistné smlouvy, čemuž odpovídá i vyčíslení nároku (ve výši rozdílu mezi vzájemně poskytnutými plněními).

Finanční arbitr odkazuje na § 451 odst. 2 starého občanského zákoníku, že „[b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů“.

I v případě, že by finanční arbitr shledal neplatnost pouze v části ujednání o nákladech, poplatcích a rizikovém pojistném, z čehož Navrhovatel dovozuje svůj případný nárok na výplatu odkupného, Instituce by strháváním poplatků a nákladů neoprávněně průběžně snižovala nesplatnou pohledávku Navrhovatele (na výplatu pojistného plnění, odkupného), a průběžně se tak bezdůvodně obohacovala. Současně nelze uvažovat o reálné oddělitelnosti veškerých nákladových ujednání Pojistné smlouvy za současného zachování platnosti ostatních smluvních ujednání, když Instituce (pojišťovna) je podnikatelský subjekt, jehož cílem je vedle poskytování pojistné ochrany současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, tedy poskytovat úplatně pojistnou ochranu (případně v kombinaci se správou investice). Pojistná smlouva by tak v případě neplatnosti ujednání o nákladech, poplatcích a rizikovém pojistném byla neplatná jako celek.

Finanční arbitr současně setrvává na závěru v části 7.5. Nálezu, že desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě by se použila pouze v souvislosti s právem na výplatu pojistného plnění z pojistné události sjednané v životním pojištění.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení práva Navrhovatele (na dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy) v rozporu s dobrými mravy, současně nezjistil, že by měl Navrhovatel právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc

projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka zástupce fk5gxch

